

RAIPE

KOIKKARIN KAUKALOSTA LEIJONAIKONIKSI

DOCENDO

TAPANI SALO

HELMINEN

TAPANI SALO

RAIPE

KOIKKARIN KAUKALOSTA
LEIJONAIKONIKSI

DOCENDO

Copyright © Tapani Salo, Raimo Helminen ja Docendo 2023

Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Kansi: Marjaana Virta

Kannen kuva: Harri Hinkka

Taitto: Keski-Suomen Sivu Oy

ISBN 978-952-382-554-3

Painettu EU:ssa 2023

SISÄLLYS

ESIPUHE.....	7
JOHDANTO	8
OSA 1.	
LAPSUUS JA LIIGAURAN ALKU 1964–1985	11
OSA 2.	
NHL-VUODET JA MM-KULTA 1985–1996	75
OSA 3.	
PALUU KOIKKARIIN JA ILVEKSEEN 1996–2008	141
OSA 4.	
RAIPE SIIRTYY PENKIN TAAKSE 2008–2023	227
OSA 5.	
MIES JOKA EI OSAA SANOA EI.....	269
KIITOKSET	282
SAAVUTUKSET JA TILASTOT	283
LÄHTEET.....	288
HENKILÖHAKEMISTO	290

ESIPUHE

Ensikosketuksen jäähän ja luistimiin sain 1970-luvun taitteessa, kun menimme isosiskoni kanssa kotitalomme viereiselle Koivistonkylän eli Koikkarin kentälle. Oliko se kohtalo vai pelkkää sattumaa, mutta siitä sai alkunsa nyt jo 50 vuotta jatkunut elämäntapa.

En yleensä kelaakaan vanhoja juttuja. Mieluummin katson eteenpäin. Etulasi on isompi kuin takaikkuna, niin kuin sanotaan. Siksi pohdin tähän elämäkertaprojektiin lähtemistä pitkään. Mutta kun kirjanteossa päästiin vauhtiin, niin vei hän se mukanaan. Tuuriakin oli mukana, kun sain syksyllä töitä Tampereelta. Näin kirjantekoon osallistuminen oli helpompaa.

Vanhoiden pelikavereideni tarinoita on ollut kiva kuunnella ja lukea. Paljon on matkan varrella tapahtunut. Jotkut asiat olivat minulta jo unohtuneet, toiset ovat mielessäni kirkkaina kuin olisivat juuri sattuneet.

Elämäni on rakentunut jääkiekon kautta, niin kaukalossa kuin sen ulkopuolella. Kiekkoilun antama tunnekirjo on vienyt laidasta laitaan – aina karvaista pettymyksistä hienoihin elämyksiin ja onnistumisen tunteisiin. Se on muokannut maailmankuvaani ja tuonut mukanaan mittaanmattoman määrän elämäkokemusta ja ennen kaikkea upeita ihmissuhteita. On ollut etuoikeus saada ammatti hienosta lajista Koikkarin kentälle pääsen yhä höntsäämään, ja matka jatkuu.

Tampereella 1. elokuuta 2023

Raimo Helminen

JOHDANTO

Poika on tulossa koulusta kotiin, heittää kassinsa ovesta sisään ja juoksee urheilukentälle. Hänen silmänsä sädehtivät, kun hän huomaa, että jääkiekkokaukalo on juuri jäädytetty. Jää on neitseellisen puhdas ja kirkas, siinä ei ole vielä yhtään luistimen viiltoa. Poika kipaisee kotiinsa. Hän laittaa luistimet jalkaansa, ottaa mailan ja kiekon ja viilettää lumisen pihan poikki takaisin kentälle. Hän avaa kaukalon oviluukun ja astuu jäälle. Luistimet vievät kiitämällä eteenpäin kuin lentäisi! Jää on niin liukas, että kiekko karkailee mailanlavasta. Poika luistelee ympyrää, kurvailee, jarruttaa välillä äkisti niin, että jäähileet nousevat ilmaan tanssimaan. Hän kiittää väsymättä eteenpäin, sivuttain, taaksepäin, kiekko koko ajan lavassa. Poika oppii käsittelemään mailaa ja kiekkoa niin hyvin, että ne ovat lopulta kuin osa hänen ruumistaan. Kun poika lopulta pysähtyy kaukalon pätyyn, jää on hileen peittämä ja täynnä luistimen jälkiä.

Pojasta kasvaa mies, mutta luistimet, kiekko ja maila kulkevat hänen mukanaan maailman eri kolkkiin. Hänestä tulee Suomen, Ruotsin, Euroopan ja maailmanmestari.

Vuosikymmeniä myöhemmin hän asuu taas urheilukentän vieressä ja muistaa pikkupojan innostuksen juuri jäädytetyn kiekkokaukalon äärellä. Hän muistaa ottelut eri puolilla maailmaa. Ne ovat kuin viiltoja jäässä. Viiltoja on lopulta niin paljon, ettei jäässä enää ole kirkasta kohtaa. Jokainen niistä on pieni osa suurta tarinaa.

Iltakymmeneltä kentän valot sammutetaan. Vieno hymy käy miehen suupielessä. Hän kuulee mielessään äitinsä huudon: ”Raipe, heti kotiin sieltä!”

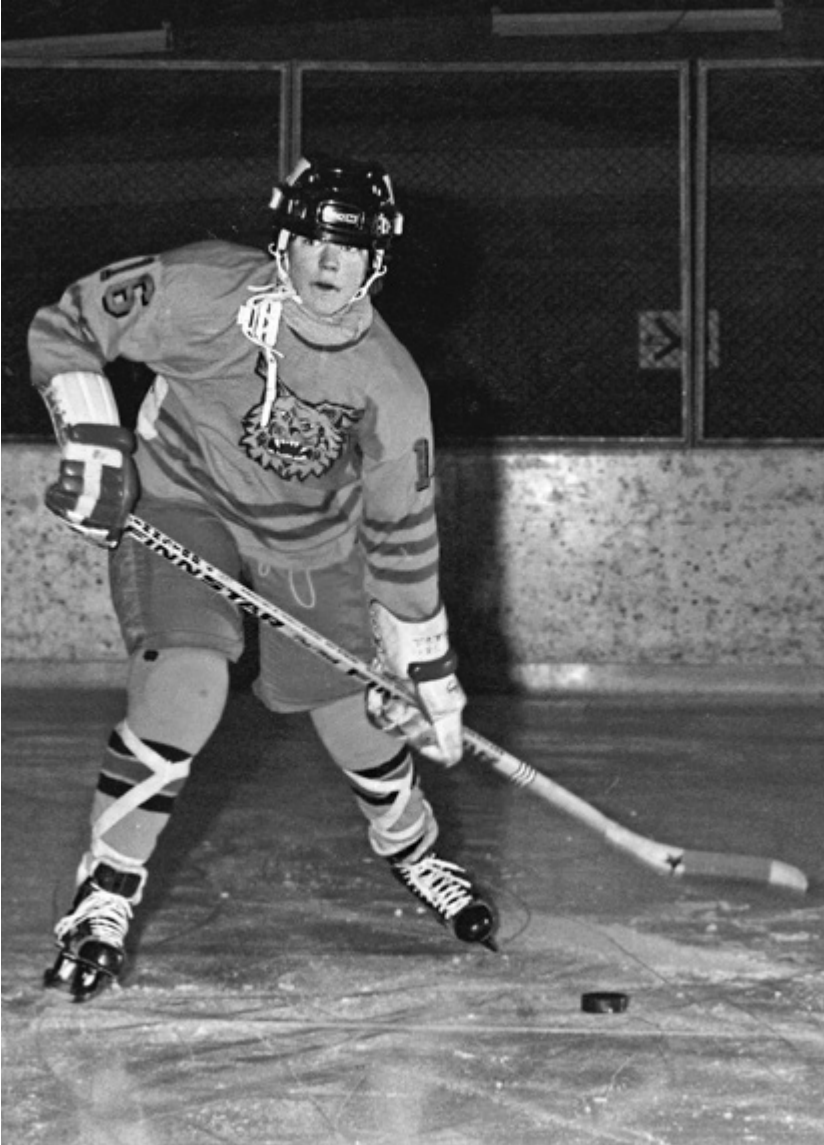
Hyvä lukija, tämä kirja kertoo Raimo ”Raipe” Helmisen tarinan, joka alkoi Koivistonkylästä, Koikkarista, niin kuin tamperelaiset sitä

kutsuvat. Hän on pelannut enemmän maaotteluja kuin kukaan toinen miesjääkiekkoilija maailmassa. Taitonsa hän kehitti Koikkarin kentällä tuhansissa harjoituksissa. Raipe näki pelin eri lailla kuin muut. Hän tajusi, mitä siinä seuraavaksi tapahtuu. Siksi kentällä näytti siltä kuin hän olisi ollut oikeassa paikassa hetkeä aiemmin kuin muut.

Kasvatustieteitä opiskellut Raipen pikkusisko Tiina Sirén sanoo, että hänen veljensä oli loistava mielikuvitusleikeissä. Myös aikuisten miesten tosissaan ja suurista panoksista pelaama peli on lopulta leikkiä tai ainakin sen jatke. Raipen leikkityyli ja pelitapa olivat ainutlaatuisia. Omaleimainen on myös hänen tapansa katsoa maailmaa. Tässä kirjassa kerrotaan, miltä maailma näyttää Raipen silmin.

Kangasalla 1. elokuuta 2023

Tapani Salo

Raipe Ilveksen D-junioreissa.

OSA 1.

LAPSUUS JA LIIGAURAN ALKU 1964–1985

Raipe piirtää ensimmäiset luistimenvetonsa Koikkarin jäähän. Hän vaihtaa Kooveesta Ilvekseen ja voittaa SM-kultaa. Nuorten MM-kisoissa kykyjenetsijät huomioivat taitavan suomalaisen, jonka tie vie Pohjois-Amerikan kirkkaisiin valoihin.

TEHOKKAAMPI KUIN GRETZKY

Kuka tuo kaveri oikein on? Hänhän on ilmiömäinen! Ruotsalaisyleisö huokailee ihastuksesta aina, kun Raimo ”Raipe” Helminen ottaa kiekon haltuunsa. Nuoren tamperelaisen kosketuksessa on taikaa. Hän takoo tehopisteitä hengästyttävään tahtiin. Pelataan nuorten MM-kisoja Norrköpingissä ja Nyköpingissä vuodenvaihteessa 1984.

Pikkuleijonat aloittaa turnauksen upeasti kaatamalla ennakkosuosikkien joukkoon kuuluneen Kanadan 4–2. Raipe on iskussa ja tekee puolet Suomen maaleista.

Suomen toinen kamppailu Tšekkoslovakiaa vastaan on erikoinen maalijuhla. Suomi johtaa ottelua jo 7–4 mutta sortuu jäähysumaan ja vastustaja nousee rinnalle. Kolme minuuttia ennen loppua Raipe löytää syötöllään Esa Tikkasen, joka iskee Suomelle voittomaalin. Ottelu päättyy 8–7. Raipe on heiluttanut mailallaan taas tahtipuikkoa: tuloksena kaksi maalia ja kaksi maaliin johtanutta syöttöä.

Neuvostoliitolle Suomi häviää 1–3. Vain Raipe onnistuu maalinteossa. Ruotsia vastaan Raipen ketju, jonka laidoilla pelaavat Mikko Mäkelä ja Esa Tikkanen, on taas liekeissä. Kolmikko tekee kaikki Suomen maalit 4–1-voitossa, Raipen saldona on maali ja kaksi syöttöä. USA:n Suomi pieksee 7–2, ja Raipe värkkää kaksi maalia ja syöttää yhden.

Suomen toiseksi viimeisessä ottelussa Raipe nousee pistepörssin kärkeen, kun Pikkuleijonat murskaa Sveitsin 12–4 ja Raipe iskee yhden maalin ja syöttää neljä!

Kolmikko Tikkanen-Helminen-Mäkelä saa kiekkoihmiset hihkumaan riemusta: mitä taitoa, mitä yhteispeliä, mitä tehokkuutta!

– Kaikki tekevät ja osaavat kaikkia asioita. Meillä ei ole mitään roolijakoa vaan pelaamme taidolla, Raipe totesi tuolloin tuoreeltaan.

Suomi pelaa kisojen viimeisen pelinsä Länsi-Saksaa vastaan. Panokset ovat kovat. Suomi kamppailee jopa maailmanmestaruudesta mutta tarvitsee Ruotsin apua. Jos länsinaapuri voittaa Neuvostoliiton, Pikkuleijonat ottaa kultaa. Raipe taistelee pistepörssin voitosta, ja MM-turnauksen kaikkien aikojen piste-ennätyskin on vain kahden pinnan päässä.

Ottelusta tulee yhden miehen näytös. Suomi tekee kahdeksan maalia, joista Raipe viimeistelee kaksi ja syöttää neljä.

Mediakatsomossa käy kuhina. Tamperelaisen taikurin pistesaldo 11 maalia ja yhteensä 24 tehopistettä on nuorten MM-kisojen kaikkien aikojen ennätys. Se on siis enemmän kuin Wayne Gretzky teki vuoden 1978 turnauksessa (8+9) tai Tšekkoslovakian Vladimir Ruzicka vuonna 1983. Ruzickan 20 pistettä ehtivät monet pitää jo lyömättömänä ennätyksenä ennen Raipen huikeaa näytöstä.

– Raipe oli liekeissä. Laitahyökkääjälle riitti, kun antoi hänelle kiekon, niin hän laittoi sen maaliin. Kun huippupelaajalle osuu kuuma jakso, jälki on tuollaista. Ei häntä pystynyt kukaan pysäyttämään, Mikko Mäkelä muistelee.

Ruotsi yrittää kampaattaa Neuvostoliiton. Puolivälissä ottelu on vielä tasalukemissa 1–1, mutta Ruotsi ei kestä. Neuvostoliiton vyörytys alkaa toisen erän lopulla, ja Ruotsi kaatuu lopulta lukemin 8–2. Neuvostoliitto voittaa maailmanmestaruuden, Suomi hopeaa ja Tšekkoslovakia pronssia.

Suomen ja Länsi-Saksan välisen ottelun jälkeen valokuvaajat ja toimittajat säntäävät pukukoppiin. He haluavat haastatella ja kuvata kaikkien aikojen piste-ennätyksen tehnyttä nuorukaista.

Kansainvälisten mediatoimistojen kuvaajat miettivät otoksia, joilla Raipesta kertovat jutut kuvitetaan, mutta kuvan ottaminen osoittautuu vaikeaksi. Niinpä he kääntyvät Suomen joukkueen lääkärin Markku Tuomisen puoleen ja kysyvät, voisiko Raipe ottaa kuvausta varten luistimet käteensä, nostaa ne päänsä yläpuolelle ja tuulettaa. Tuominen epäröi, mutta hänkin on innoissaan ja välittää kuvaajien toiveen.

Raipe istuu pukukopin lattialla selkä penkkiä vasten. Luistimet ovat lattialla hänen vieressään. Hän katsoo Tuomista ja tuumaa rauhalliseen tyyliinsä:

– Jos tämä ei kelpaa, niin antaa sitten olla.

Tuominen tulkkaa Helmisen sanat kuvaajille, jotka tyytyvät siihen, mitä on tarjolla, ja räpsivät kuvia lattialla istuvasta tamperelaisesta.

– Kovin moni parikymppinen kaveri ei olisi vastaavassa tilanteessa sanonut tuolla lailla. Eikä kyse ollut ylimielisyydestä, Raipe oli vain luonnoltaan sellainen, Tuominen tuumaa.

Raipe valitaan kisojen parhaaksi hyökkääjäksi ja All Stars -kentälliseen. Hänet on tunnettu jo ennen Ruotsin nuorten MM-kisoja kotimaansa jääkiekkopiireissä, mutta maailmalla häntä ei ole vielä noteerattu. Pian myös kansainvälinen yleisö tajuaa, että tamperelaisessa on jotain erityistä. Hänellä ei ole koskaan kiire kiekon kanssa. Kun muut säntäilevät, Raipe malttaa odottaa.

Nuorten maajoukkueen päävalmentaja Pentti Matikainen muistaa Raipen pelaajana, joka pystyi ennakoimaan, mitä kaukalossa seuraavaksi tapahtuu.

– Ylivoimalla hänen osaamisensa korostui. Joskus hän pelasi kovalta riskillä, kun syötti kiekon puolustusnelikon läpi, mutta hän onnistui

siinä. Raipessa teki vaikutuksen hänen henkinen kanttinsa. Hän näytti esimerkkiä jäällä. Mitä hän teki ja miten sen teki, se oli johtamista edestäpäin.

RAIPEN PISTEET NUORTEN MM-KISOISSA 1984

SUOMI-KANADA 4–2

Helminen 2+0

SUOMI-TŠEKKOSLOVAKIALOVAKIA 8–7

Helminen 2+2

SUOMI-NEUVOSTOLIITTO 1–3

Helminen 1+0

SUOMI-RUOTSI 4–1

Helminen 1+2

SUOMI-USA 7–2

Helminen 2+1

SUOMI-SVEITSI 12–4

Helminen 1+4

SUOMI-LÄNSI-SAKSA 8–2

Helminen 2+4

TÖPPÖSET HANGESSA

Raimo Ilmari Helminen syntyi Tampereen keskussairaalassa 11. maaliskuuta 1964. Kaksi vuotta aiemmin Jyrki ja Sylvi Helmisen perheeseen oli syntynyt Terhi-tytär, ja viisi vuotta myöhemmin syntyi kuopus Tiina.

Helmisen perheen lapset tulivat kaikki maailmaan kevään korvalla maaliskuussa, Terhi 26. ja Tiina 25. maaliskuuta.

Helmisen perheen koti oli vuonna 1964 samassa paikassa Koivistonkylässä, missä Raipe asuu tänäkin päivänä. Omakotitalo oli tuolloin kaupungilta vuokralla. Alakerrassa oli kerhohuoneisto, jonka isännöintitehtäviä Jyrki Helminen hoiteli. Perhe asui yläkerrassa. Raipe osti tontin vuonna 1994 ja rakennutti vanhan kotitalon vieheen, entisen saunan ja ulkovessan paikalle, omakotitalon kaksi vuotta myöhemmin. Sylvi asui poikansa naapurina kuolemaansa (2015) asti.

Jyrki Helmisen lapsuudenkoti sijaitsi linnuntietä vain reilun sadan metrin päässä Raipen syntymäkodista. Nykyään paikalla asuu Raipen isosisko Terhi Helminen. Kun Jyrki Helminen syntyi 1935, Koivistonkylä oli vielä osa Messukylää, joka liitettiin Tampereeseen kaksitoista vuotta myöhemmin. Sukututkimuksen mukaan isän puolen sukujuuret ovat Pälkäneeltä.

Sylvi (o.s. Koskela) oli kotoisin Teiskon Viitapohjasta.

Yksi ympyrä Raipen elämässä sulkeutui, kun hän muutti vaimonsa Leenan kanssa vanhaan kotitaloon, josta Raipe oli lähtenyt vuonna 1983 ensimmäiseen omaan asuntoonsa Armonkalliolle. Maaliskuussa 2023 Raipe nukkui samassa talossa ja samassa huoneessa kuin 40 vuotta aiemmin. Raipen Nelli-tytär, tämän puoliso Max Schwenson ja heidän Hugo-poikansa olivat aiemmin asuneet samaisessa talossa mutta muuttivat nyt Raipen vuonna 1996 rakennuttamaan uuteen taloon. Vaihto tehtiin järkisyistä. Nelli ja hänen perheensä tarvitsivat isomman talon, Raipelle ja Leenalle riitti jo pienempi.

Koivistonkylä, Koikkari, on Raipelle tärkeä. Se on ollut ja on edelleenkin erityinen paikka Tampereella.

– Koikkarissa on omanlaisensa tunnelma. Porukka ei paljon vaihdu. Siellä on kauppa ja koulu lähellä. Jos perhe vaihtaa asuntoa, se hakee uuden samalta alueelta. Jos katsoo asuntoilmoituksia, Koikkarista ei löydy kovin paljon vapaita kämppejä. Ne, jotka ovat sinne muuttaneet, ovat sinne myös jääneet, Raipesta parin jääkiekkokaukalon mitan päässä asuva ex-ilveshyökkääjä Jarmo Huhtala sanoo.

Raimo Helminen on tunnettu Raipena lapsesta lähtien. Sitä, kuka lempinimen keksi, ei muista edes Raipe itse. Terhi-siskolla on asiasta valistunut arvaus:

– Luulen, että pelikaverit Koikkarin kentällä keksivät lempinimen. Se tapahtui hyvin varhain, koska minäkään en muista, että Raipea olisi koskaan kutsuttu millään muulla nimellä.

Terhi oli kiltti ja rauhallinen lapsi. Hän söi ja nukkui hyvin. Isä ja äiti olivat tyytyväisiä, kun esikoislapsen hoitaminen oli niin helppoa. Pojasta tuli erilainen. Hän oli allerginen ja itkuinen ja nukkui yönsä huonosti.

Kun Raipe kasvoi, hänestä tuli elohopeamaisen vilkas ja hän oli aina touhuamassa jotakin.

– Se oli menoa. Raipe oli tosi vilkas lapsi. Oli onni, että urheilukenttä oli siinä vieressä. Raipe pääsi sinne purkamaan energiaansa, Terhi muistelee.

Raipe sai ensimmäiset luistimensa neljän viiden vuoden ikäisenä. Hänelle pantiin luistimet jalkaan yläkerrassa, minkä jälkeen hän harppoi rappuset alas ja liukui pihan poikki kentälle.

Tiina muistaa, että rappuset olivat rujan näköiset, täynnä luistimen viiltoja.

– Ei silloin ollut teräsuojia. Meillä oli ikkuna kentälle päin, ja huutelimme Raipea illalla kotiin, kun kentän valot sammutettiin. Muuten hän olisi jatkanut siellä höntäämistä vielä pimeässäkin, hän kertoo.

Raipen äidin puolen serkut Jarmo ”Immu” Jamalainen (s. 1959) ja Esa ”Essi” Välioja (s. 1958) pelasivat jääkiekkoa; Jamalainen Ilveksessä ja Välioja Tapparassa. Välioja voitti Tapparassa SM-hopeaa vuonna 1981 ja kultaa 1982, Jamalainen Ilveksessä pronssia vuonna 1983.

– Essiltä ja Immulta Raipe sai käytettyjä luistimia. Jalkaan pantiin monta villasukkaa päällekkäin, että luistin tuntui sopivalta, Terhi sanoo.

– Pari vuotta myöhemmin isä hankki Raipelle ensimmäiset uudet luistimet: papukaija-Bauerit. Niissä oli sinistä, punaista ja valkoista. Niitä ihailivat monet vanhemmatkin pojat.

Raipe muistaa, kuinka ”reteetä” oli panna uudenkarheat Bauerit jalkaan.

– Se hetki on jäänyt mieleen. Olin ensimmäisiä, jotka niitä luistimia saivat.

Raipe halusi aina mukaan, kun Koikkarin kentällä pelattiin – talvella jääkiekkoa, kesällä jalkapalloa.

Kenttä oli talvella jaettu siten, että siellä oli luistelu- ja kaukalon puoli. Useimmiten Raipe touhusi kaukalossa, mutta oli mukana myös luistelupuolella, kun lapset leikkivät leikkiä nimeltä ”Kuka pelkää mustaa miestä”.

Siinä yksi pelaaja jäi keskelle kiinniottajaksi, muut asettuivat kentän päytyyn. Kun kiinniottaja huusi ”Kuka pelkää mustaa miestä”, toiset yrittivät luistella kentän toiseen päytyyn niin, ettei keskellä oleva ehtisi koskettaa heitä. Jos näin kuitenkin kävi, osuman saanut vaihtui kiinniottajaksi.

Muut lapset ihmettelivät, missä välissä Raipe aina luikahti turvaan kentän toiselle puolelle. Miksei hän jää koskaan kiinni?

– Joku hoksasi, että hän hyppäsi hangen kautta kaukalon puolelle ja luisteli kyyryssä laidan takana luistelualan toiseen päähän katseilta suojassa. Hän oli niin pieni, ettei häntä huomattu. Sellainen pelisilmä hänellä on ollut pienestä asti. Sillä hän on pärjännyt, Terhi sanoo.

Välillä Raipe purki energiaansa kiipeämällä kentän varastorakennuksen katolle, josta hän hyppeli hankeen. Hän tuli alas sellaisella voimalla, että jalat opposivat syvälle kinokseen.

– Töppöset juutuivat hankeen, ja Raipe tuli sukkasillaan kotiin. Äiti ihmetteli, että missäs kengät ovat. Siellähän ne olivat hangessa. Äiti kävi sitten vetämässä töppöset irti lumipenkasta, Terhi muistelee.

– Raipe jatkoi hyppelyään, ja ainakin kerran töppöset painuivat niin syvälle, että löytyivät vasta keväällä, kun lumet sulivat.

Erään kerran äiti ihmetteli, mihin kaikki hedelmäveitset olivat hävinneet, vaikka niitä oli hankittu monia.

– Raipe tykkäsi veistellä niillä puunpalasia mutta unohti veitset veistopaikalle. Pian kaapista ei enää löytynyt yhtään veistä. Ne olivat jääneet jonnekin pusikkoihin, isosisko sanoo nauraen.

Maaliskuussa 1969 Helmisten perheeseen syntyi kolmas lapsi, mutta Raipe ei ollut alkuun asiasta innostunut.

– Hän odotti pikkuveljeä, jolle oli jo keksinyt nimenkin. Se oli ”Arskaa”. Hän ei tykännyt, kun tulikin tyttö. Ei tullut Arskaa, Tiina sanoo.

Helmisillä oli kotona lastenhoitaja siihen asti, kun Raipe meni kouluun. Se tuli tarpeeseen, sillä Raipe ja Terhi olivat niin aamu-unisia, ettei heitä tahtonut saada varhain hereille.

– Ei siihen aikaan ollut päiväkoteja niin kuin nykyään, eikä niihin kaikki päässeet. Kun Raipe meni kouluun, kaksivuotias Tiina sai paikan päiväkodista. Minä vahdin Raipea kotona koulun jälkeen siihen asti, kun isä ja äiti pääsivät töistä, Terhi kertoo.

Koivistonkylässä oli 1970-luvun taitteessa paljon monilapsisia perheitä, vaikka taloja oli harvemmassa kuin nykyään. Helmisen lapset leikkivät serkkujensa Marja ja Anna Rantasen kanssa, jotka asuivat lähistöllä. Annalla ja Raipella on vain neljä päivää ikäeroa. Isän pikkuserkun poika Jukka Manninen syntyi huhtikuussa 1964.

Lapset leikkivät monenlaisia liikunnallisia leikkejä, joista yksi suosituimmista oli eräänlainen piiloleikki nimeltä purkki eli röntttö.

Kesäisin Raipe ja hänen kaverinsa Harri Levo tekivät Helmisten pihalle valtavat hiekkatiet autoleikkejä varten.

Raipe on ollut kilpailuhenkinen pienestä asti. Kun Tiina kasvoi, Raipe oli vähän väliä vaatimassa pikkusiskoa mukaan kilvoitteluihin.

– Hän kilpaili kaikessa. Kerran Raipe tuli bussilla treeneistä kotiin syömään ja minä menin häntä pyörällä vastaan. Hän sanoi, että kisataan siitä, kumpi on ensiksi kotona. Minä ajoin pyörällä ja Raipe juoksi, mutta hän oli silläkin kertaa nopeampi. Uimarannallakin kisattiin. Raipe sanoi minulle, että saat uida mitä tyyliä vain, ja hän ui rintaa.

Toisinaan Raipe antoi kisailuissa siimaa pikkusiskolle. Hän ei kirmannut alusta saakka täyttä vauhtia mutta piti huolen, että oli lopulta aina ensimmäisenä maalissa.

– Joskus hän kiusoitteli minua niin, että suutuin tosissani. Yritin purra, mutta olin niin pieni, etten mahtanut Raipelle mitään. Hän oikai-

si kätensä ja painoi minua otsasta niin, että pysyin loitolla käsivarren mitan päässä.

Jarmo Jamalaisen perhe asui Pirkkalassa mutta kävi toisinaan vierailulla Helmisten luona Koikkarissa.

– Vein Raipelle itselleni pieneksi jääneitä kyynär- ja hartiasuojia ja polvisuojia. Duunariperheillä ei ollut siihen aikaan rahaa ostaa aina uusia varusteita. Jo nuorena Raipen pelaamisesta näki, että hänestä voi tulla jotain. Siinä oli jotain erilaista, hän erottui muista. Raipe teki hommia tosissaan. Jos hän ei ollut kotona, hän oli Koikkarin kentällä höntsäämässä tai seuran harjoituksissa.

Raipen lapsuudessa Helmisillä oli kuplavoikkari. Terhi kulki isän mukana, koska hän oli kiltti ja pysyi hiljaa. Hänet vyötettiin kaulaliinalla penkkiin kiinni.

– Isä ei kestänyt Raipea, koska tämä oli niin villi. Raipe matkusti äidin kyydissä ja antoi ohjeita, kuinka autoa pitää ajaa, Terhi kertoo.

Kun Tiina oli vuoden ja kolmen kuukauden ikäinen, Sylvi lähti kesälauantaina töihin ja jätti kuusivuotiaan Raipen ja Jyrkin vahtimaan Tiinaa kotiin. Molemmat keskittyivät kuitenkin omiin touhuihinsa. Vähän ajan päästä he huomasivat, ettei pikkuista näkynyt missään.

Tiina oli taapertanut tietä reilut sata metriä ja kiivennyt jonkun pihasta löytämiinsä rattaisiin. Sieltä hän viimein löytyi hyvävoimaisena, mutta Sylvi ripitti huonosti tehtävänsä hoitaneita Helmisen miehiä.

URA ALKAA SELKÄSAUNALLA

Raipe tunnetaan Ilveksen miehenä, mutta hänen ensimmäinen seuransa oli Koovee. Selitys on yksinkertainen: Ilveksellä ei ollut kaupunginosajoukkuetta Koivistonkylässä toisin kuin Kooveella. Raipe liittyi Kooveen Koikkarin E-junioreihin vuonna 1971 ja aloitti jalkapallon Tampereen Pallo-Veikoissa eli TPV:ssä.

Valmentaja Matti Nieminen jakoi pojille pelipaidat autonsa peräluukusta ennen ensimmäistä ottelua. Pojat asettuivat jonoon farmarimalli-

sen ”munavolvon” (PV 544) taakse ja pääsivät kukin vuorollaan valitsemaan mieleisensä numeron.

Raipe oli jonossa kärkipäässä. Hän ihaili brasilialaista jalkapallolegenda Peléä, joka pelasi numerolla kymmenen. Raipe tuumaili, että kymppi olisi hieno numero myös jääkiekkopaidan selkämyksessä. Valintahetkellä iski kuitenkin ”rimakauhu”.

– Kymppi oli vielä vapaana, kun pääsin valitsemaan, mutta olin niin pieni, etten kehdannut ottaa sitä vaan valitsin ysin.

Raipen kanssa samassa E-juniorijoukkueessa pelasi häntä kaksi vuotta vanhempi Risto ”Ripa” Jalo, josta tuli myöhemmin Ilveksen tähtipelelaaja ja Ilves-Hockey oy:n toimitusjohtaja. Matti Nieminen oli puolestaan toisen tulevan Ilves-tähden Mika ”Veikko” Niemisen setä. Ilveksen jalkapallopuolella kunnostautunut Jari Lemivaara oli myös mukana Raipen ensimmäisessä jääkiekkjoukkueessa.

Koivistonkylän avausottelu oli Kalevan kaupunginosajoukkuetta vastaan, ja se pelattiin Koikkarissa.

– Lemivaara vei meidät heti ensimmäisessä vaihdossa 1–0-johtoon. Sitten Järvelän Pekka (s. 1962) astui kaukaloon ja kieputti meitä miten tahtoi. Hävisimme 1–14, ja ”Rono” Järvelä teki varmaan kymmenen maalia, Raipe muistelee vähemmän hohdokasta peliuransa avausta.

Kalevan joukkueessa pelasi myös puolustaja Ville Sirén, josta tuli Raipen ystävä ja pelikaveri vuosien ajaksi.

– Meillä oli aika yksinkertainen taktiikka. Syötin kiekon Järvelälle, joka kuljetti sen kentän läpi ja teki maalin, Sirén sanoo nauraen.

TPV:n jalkapallojoukkueessa Raipe tutustui Jari Neuvoseen. Kun Neuvonen muutti vähän myöhemmin Tesomalta Lukonmäkeen, pojista tuli erottamattomat ystävykset.

Koivistonkylässä oli lapsia niin paljon, että koulua käytiin kahdessa vuorossa. Välillä se alkoi vasta puoliltapäivin.

Raipe oli aina koulusta päästyään menossa pelaamaan Koikkarin kaukaloon. Hän ei pitänyt kouluruuista ja ahmi kotiin tultuaan isoja ranskanleivän siivuja ennen kuin säntäsi jälle.

– Kävin ensin katsomassa, onko kenttä jäädytetty. Se oli ihan juhlahetki, kun pääsi juuri jäädytetylle liukkaalle jälle. Äiti pääsi viideltä töistä ja teki ruoan. Kävin kotona syömässä ja menin heti takaisin kentälle.

– Kehittymisen kannalta oli ratkaisevaa, että asuin ihan kentän vieressä. Valot sammutettiin kymmeneltä. Pelit loppuivat yleensä yhdeksän maissa. Monena iltana siellä ei ollut yhdeksän jälkeen muita kuin minä ja kenttämiehet. Muut olivat jo lähteneet, mutta minä treenasin laukomista aina valomerkkiin asti.

Jo ennen kaukalon jäädyttämistä pojat pelasivat maantiellä tossupalloa heti, kun tiet vähän jäätyivät.

Joskus isä tukki tien, kun poika oli taas lähdössä pelaamaan, ja vaati palaamaan koulukirjojen pariin, jos läksyt olivat tekemättä.

– Itku pääsi aina, kun en päässyt treenaamaan, Raipe muistelee.

Raipea kolme vuotta vanhempi Jari Hallila oli Koikkarin kaukalo-höntsujen kuninkaita ja melkoinen mailavirtuoosi. Raipe seurasi hänen tekemisiään silmä kovana ja yritti matkia jokaisen liikkeen.

– Jarilta opin monet temput mailan kanssa. Hän voitti Ilveksen E-junnuissa Suomen mestaruuden mutta lopetti pelaamisen jo nuorena.

Jääkiekko painui niin syvälle pikkupojan tajuntaan, että yhtenä yönä Raipe laittoi unissaan luistimet jalkaansa. Hän oli jo lähdössä rappusia alakertaan ja kentälle, kun isä ja äiti huomasivat unissakävelijän ja veivät hänet takaisin sänkyyn.

TPV:n (tuohon aikaan väliviivan kanssa TP-V) Koivistonkylän jalkapallotoimintaa pyöritti Eero ”Limppu” Lindholm – myöhemmin seuran puheenjohtajana ja Mr. TPV:näkin tunnettu puuhamies. Jalkapallossa Raipe oli pääasiassa keskikenttäpelaaja, mutta jääkiekossa pelipaikaksi vakiintui alusta asti hyökkääjä.

Raipe pelasi Kooveessa F-, E-, ja D-junioreissa vuosina 1971–1977. Kooveen junnuja noihin aikoihin valmentanut Olavi Konttinen muisteli vuonna 2008 tehdyssä haastattelussa Raipen varhaisia pelivuosia.

– Raipe ei ollut ikinä jäähyllä. Hän oli rehti kaveri. Kun oli kireä peli, Raipe tahtoi mennä siniseksi. Joskus hänelle otti niin koville, että tuli hengitysvaikeuksia. Vaimoni Karin oli joukkueen huoltaja. Hän pyyhki Raipen nenän, kun kovassa yrityksessä räkä valui suupieliin saakka.

Raipe oli jo pienenä hyvä luistelija ja taitava kiekon kanssa.

– Hän oli mailavirtuoosi, oppi katselemalla, ei koskaan kysynyt mitään. Olin harjoitellut pikaluistelua nuorempana ja näytin pojille,

kuinka pitää luistella oikein. Raipe osasi imeä opit nopeasti, ei tarvinnut monta kertaa näyttää, Konttinen kertoi.

Pian Raipelle tuli kutsu kaupunginosaporukasta ikäluokan ykkösjoukkueeseen.

– Pekka Laksola, Ville Sirén ja minä olimme siinä ykkösjoukkueen runkoryhmässä. Pärjäsimme hyvin paikallispeleissä Ilvestä ja Tapparaa vastaan. Voitimme enemmän kuin hävisimme keskinäisiä otteluita. Yksi peli on jäänyt mieleen, kun voitimme Ilveksen Eteläpuistossa. Se oli viimeisellä kaudellani Kooveessa. Seuraavana vuonna menimme Ville Sirénin kanssa Ilvekseen ja Pekka Laksola siirtyi Tapparaan.

Laksola pelasi Sirénin puolustajaparina Raipen ketjun takana. Raipen pelityyli oli jo pikkupoikana samanlainen kuin aikuisena.

– Hän oli semmoinen lättyviikari jo silloin: ei kauhean vahva, mutta taitava, ja hänellä oli hyvä pelisilmä. Keskisen Esa oli samanlainen. Hyvän pallosilmän omaavat kaverit erottuvat porukasta jo nuorena. Raipe oli yksi sellainen, Laksola muistelee.

Raipea, Siréniä ja Laksolaa vuoden vanhempi Hannu Henriksson pelasi samassa joukkueessa kolmikon kanssa.

– Meillä oli hyvä porukka E-junioireissa. Jos olimme tappiolla, jätkäät rupesivat huutamaan, että superit kentälle. Sillä tarkoitettiin Raipea, Villeä, ”Löki” Laksolaa, minua, Aki Hyrkköstä ja paria muuta poikaa. Me pyöritimme ratkaisuhetkillä viidellä, kuudella kaverilla peliä ja käänsimme ottelut yleensä voitoksemme.

VAARALLINEN VAASAN-MATKA

Kooveen bussi kurvasi ulos Tampereen jäähallin pihasta helmikuun lopun aamuna 1974. Tamperelaisseuran juniorikiekkoilijat, heidän joukossaan myös Raipe, aloittivat matkan kohti Vaasassa pelattavaa turnausta hilpeissä vaikkakin aamu-unisissa tunnelmissa. Linja-auto kiiti hankalassa kelissä Ikaalisten ohi ja lähestyi Parkanoa.

Parkanossa epäkuuntoon mennyt rekka oli parkkeerattu keltaisen viivan kohdalle ylämäkeen. Samaan aikaan Vaasasta kilpailumatkal-

ta palaavia hiihtäjiä kyydinnyt pikkubussi jyskytti kohti Tamperetta.

Linja-autot lähestyivät toisiaan ja kohtasivat mäessä, johon rekka oli hyytynyt. Kooveen linja-auton kuljettaja luki tilanteen nopeasti: jarruttamalla auto ei pysähtyisi liukkaalla tiellä, piti yrittää rekan ohi.

– Pitäkää lujasti kiinni ja päät alhaalla, kohta voi kolista, kuski varoitti hetkeä ennen kuin bussien nokat jysähtivät yhteen.

Dramaattinen tilanne syöpyi pysyvästi Raipen tajuntaan.

– Oli pienestä kiinni, että kolari olisi vältetty, mutta ihan ei ehditty rekkaa ohittaa. Minulla on sellainen kuva, että kuski ja jotkut edessä istuneet saivat lasinsiruista haavoja, kun tuulilasi meni palasiksi.

Hannu Henrikssonin mieleen jäivät erityisesti kuskin ohjeet pitää pää alhaalla.

– Lahden Kari oli huoltajamme. Hän oli ainoa, joka nosti pään ylös. Hän oli myös ainoa, joka loukkaantui bussissamme pahemmin. Jos kuski ei olisi yrittänyt luikahtaa rekan ja vastaan tulleen pikkubussin välistä, olisimme törmänneet rekan perään. Siinä olisi voinut käynyt tosi huonosti. Meillä loukkaantuivat kuski ja Lahti.

Olavi Konttisen Karin-vaimo istui bussin etupään syvennyksessä jääkaapin vieressä. Linja-auton takaosassa istuneille pojille tuli hänelle jotain asiaa, ja Karin käveli heidän luokseen hetkeä ennen kolaria.

– Hänellä kävi tuuri. Viisi minuuttia myöhemmin jysähti ja jääkaappi lensi törmäyksen voimasta kauas paikaltaan. Jos olisi istunut kaapin vieressä, huonosti olisi käynyt. Oli kohtalo, että hän lähti pois juuri oikealla hetkellä, Pekka Laksola sanoo.

Risto Jalo oli äitinsä kanssa samaisessa bussissa. Hän muistaa, kuinka juniorikiekkoilijat olivat menneet kolaripaikan lähellä sijainneeseen maalaistaloon odottamaan uutta linja-autoa, jonka kyydissä he jatkoivat matkaa.

– Jälkeenpäin ajatellen oli outoa, että lähdimme siitä vielä Vaasaan pelaamaan. Kaikki olivat järkyttyneitä. Hävisimme ottelumme ihan pystyyn. Olisi ollut järkevämpää palata kotiin ja todeta, että hyvä kun ollaan hengissä, Jalo pohtii.

Onnettomuus sattui lauantaiaamuna 23. helmikuuta kello 8.35. Tien varressa pihallaan traktoria kunnostanut maanviljelijä kuuli tieltä

Legendarinen kiekkoleijona kertoo ainutlaatuisesta urastaan ja elämästään kaukaloiden ulkopuolella.

KUN RAIMO HELMINEN hyppäsi kaukaloon, peli muuttui. Siitä tuli Raipen peli, jossa hän määräsi rytmin. Jo juniorina hän sai jopa kanadalaisyleisön taputtamaan seisaallaan, ja nuorten MM-kisoissa Raipe teki enemmän pisteitä kuin Wayne Gretzky.

Kirja kuvaa, miten Raipe nousi ainutlaatuisen kiekkouransa aikana pelaajien kunnioittamaksi ja faniien rakastamaksi lajilegendaksi. Hän oli avainroolissa, kun Leijonat ylsi ensimmäistä kertaa arvokisamitaleille ja maailmanmestaruuteen.

Raipe on pelannut enemmän maaotteluja kuin kukaan toinen miesjääkiekkoilija. Hän pelasi 44-vuotiaaksi, mutta ura oli loppua jo paljon aiemmin dramaattisessa autokolarissa Teemu Selänteen kanssa.

Kirjassa ovat Raipen lisäksi äänessä hänen perheenjäsenensä, pelikaverinsa, valmentajansa ja ystävänsä. Samalla avataan myös Raipen siviilielämää ja vähemmän tunnettuja puolia, kuten hevos- ja viiniharrastuksia.

Nyt Raipen rooli on vaihtunut pelaajasta valmentajaksi ja Tampereen Koikkarin pihajää isoihin areenoihin.

Kangasalla asuva *Tapani Salo* on kymmenissä arvokisoissa karaistunut pitkän linjan urheilutoimittaja ja tietokirjailija. Hän on kirjoittanut jääkiekosta kuudella vuosikymmenellä ja seurannut Raipen uraa B-junioreista lähtien.

DOCENDO

ISBN 978-952-382-554-3
KL 99.1

Kannen kuva © Harri Hinkka